

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

TRANSPORT KOMPLEKSI – ZAMONAVIY JAHON XO'JALIGINING ASOSIY BO'G'INI

Abduhalimova Dilbar Zokir qizi

Buxoro Davlat Pedagogika instituti

*Aniq va tabiiy fanlar fakulteti Geografiya va iqtisodiy bilim
asoslari ta'lim yo'nalishi 3GIQ-22 guruh talabasi*

Annotatsiya: *Transport kompleksi zamonaviy jahon xo'jaligining eng muhim elementlaridan biri hisoblanadi. U iqtisodiy faoliyatning barcha sohalarida muhim rol o'ynaydi va davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda katta ahamiyatga ega. Transport tizimlari tovarlar va xizmatlarning harakatini ta'minlab, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi va aholi uchun harakat erkinligini yaratadi. Ushbu maqolada transport kompleksining ahamiyati, uning turli tarmoqlari, global iqtisodiyotdagi roli va kelajakda rivojlanish istiqbollari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *transport kompleksi, zamonaviy texnologiyalar, tovarlar, xizmatlqr, iqtisodiy o'sish, xalqaro savdo, aloqalar.*

Transport kompleksining asosiy vazifasi – tovarlar va xizmatlarni bir joydan ikkinchi joyga yetkazib berishdir. Bu vazifani bajarish uchun transport tizimlari turli xil transport vositalaridan foydalanadi. Avtomobil, temir yo'l, havo va dengiz transporti kabi tarmoqlar bir-birini to'ldirib, umumiy transport infratuzilmasini tashkil etadi. Har bir transport turi o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega bo'lib, bu ularning foydalanish joyiga va maqsadiga bog'liq. Avtomobil transporti eng keng tarqalgan transport turi bo'lib, u shahar ichidagi va shaharlararo harakatlar uchun qulaydir. Avtomobillar tezligi, qulayligi va moslashuvchanligi bilan ajralib turadi, ammo ular atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, ko'plab mamlakatlar avtomobil transportidan foydalanishni kamaytirish va jamoat transportini rivojlantirishga e'tibor qaratmoqda.[1]

Temir yo'l transporti, o'z navbatida, og'ir yuklarni uzoq masofalarga samarali yetkazib berish uchun eng yaxshi variant hisoblanadi. Temir yo'l transporti yuqori yuk ko'tarish qobiliyati, past narxlari va energiya samaradorligi bilan ajralib turadi. Shuningdek, temir yo'l transporti ekologik jihatdan toza hisoblanadi, chunki u kam chiqindilarni ishlab chiqaradi. Biroq, temir yo'l infratuzilmasini qurish va saqlash katta mablag' talab qiladi. Havo transporti esa tezlik va qulaylik nuqtai nazaridan eng samarali transport turi hisoblanadi. U xalqaro savdoda va global iqtisodiy aloqalarda muhim ahamiyatga ega. Havo transporti, ayniqsa, tezda yo'lovchilarni va qimmatbaho yuklarni yetkazib berishda juda foydalidir. Biroq, havo transporti narxi yuqori bo'lib, atrof-muhitga ta'siri ham katta. Shuning uchun, havo transportining rivojlanishi bilan birga, ekologik toza yechimlarni izlash zarurati ham ortib bormoqda. Dengiz transporti esa xalqaro savdoda muhim o'rin tutadi. U katta hajmdagi yuklarni arzon narxlarda uzoq masofalarga yetkazib berish

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

imkonini beradi. Dengiz transporti global savdo zanjirlarida muhim rol o'ynaydi, chunki ko'plab mamlakatlar o'rtasida tovarlar almashinuvi asosan dengiz orqali amalga oshiriladi. Biroq, dengiz transportining kamchiliklari ham mavjud, masalan, yuklarni yetkazib berish vaqti uzoq bo'lishi mumkin. Transport kompleksining rivojlanishi iqtisodiy o'sish bilan bevosita bog'liqdir. Samarali transport tizimlari tovarlar va xizmatlarning harakatini tezlashtiradi, bu esa iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Transport tizimlarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. Masalan, avtomatlashtirilgan transport tizimlari, sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili transport sohasida inqilobiy o'zgarishlarga olib kelishi mumkin.[2]

Transport kompleksining ijtimoiy jihatlar ham muhimdir. U aholi uchun harakat erkinligini ta'minlaydi, ish joylariga, ta'lim muassasalariga va xizmatlarga kirishni osonlashtiradi. Jamoat transporti tizimlari aholi uchun qulay va arzon transport variantlarini taklif etadi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni oshiradi. Shuningdek, transport tizimlari aholi migratsiyasini ham qo'llab-quvvatlaydi, bu esa iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.[3]

Biroq, transport kompleksining rivojlanishi atrof-muhitga ta'sir ko'rsatmasdan amalga oshirilishi kerak. Transport tizimlari chiqindilarni kamaytirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish orqali atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishi lozim. Masalan, elektr transport vositalari va jamoat transporti tizimlarini rivojlantirish orqali transport kompleksining ekologik barqarorligini oshirish mumkin. Kelajakda transport kompleksining rivojlanishi yangi texnologiyalar va innovatsiyalar bilan bog'liq bo'ladi. Avtonom transport tizimlari, sun'iy intellekt va raqamli platformalar transport sohasida yangi imkoniyatlarni yaratadi. Ushbu texnologiyalar transport tizimlarining samaradorligini oshiradi, xavfsizlikni ta'minlaydi va xarajatlarni kamaytiradi. Shuningdek, transport kompleksining raqobatbardoshligini oshirish uchun davlatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, transport kompleksi zamonaviy jahon xo'jaligining ajralmas qismi bo'lib, uning samaradorligi va rivojlanishi global iqtisodiyotning barqarorligi va o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Transport tizimlari iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish, ijtimoiy rivojlanishni ta'minlash va atrof-muhitni himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois, transport kompleksining rivojlanishi va modernizatsiyasi zamonaviy jahon iqtisodiyotining kelajagi uchun juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov, A. (2020). "Transport va logistika: nazariya va amaliyot". Toshkent: O'zbekiston davlat iqtisodiyot universiteti.
2. A'zimov, S. (2019). "Transport tizimlari va ularning iqtisodiyotdagi roli". Samarqand: Samarqand davlat universiteti.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. Murodov, F. (2021). "Zamonaviy transport kompleksining rivojlanish istiqbollari". Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
4. Rahmonov, E. (2022). "Transport va kommunikatsiyalar: iqtisodiy o'sish va barqarorlik". Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
5. Tursunov, D. (2021). "Transport infratuzilmasi va uning iqtisodiy ta'siri". Nukus: Qoraqalpoq davlat universiteti.
6. Xolmatov, R. (2020). "Jahon transport tizimlari: muammolar va yechimlar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi transport vazirligi.
7. Ismoilov, B. (2023). "Transport kompleksining ekologik muammolari". Andijon: Andijon davlat universiteti.
8. Yusupov, O. (2022). "Transport va logistika menejmenti". Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti.

